

مرگِ یک رشته

گایاتری چاکراؤرتی اسپواک

ترجمهٔ دکتر اسماعیل نجار
(عضو هیئت علمی دانشگاه تربیت مدرس)

و

مسلم آئینی - سارا سلیمانی - نیکی نصیری

ویراستار

مهدی سجودی مقدم

فهرست

۷.....	مقدمه
۱۱.....	سپاسگزاری
۱۳.....	فصل اول / گذر از مرزها
۴۱.....	فصل دوم / جمع‌گرایی
۹۵.....	فصل سوم / سیاره‌ای / سیارگی
۱۳۱.....	نمایه

از سال ۱۹۹۲، سه سال بعد از سقوط دیوار برلین، رشته ادبیات تطبیقی همواره در پی نوسازی خود بوده است. احتمالاً این تلاش در واکنش به ظهور موجی از کثرت‌گرایی فرهنگی^۱ و مطالعات فرهنگی است. نخستین صفحات کتاب ادبیات تطبیقی در عصر کثرت‌گرایی فرهنگی^۲ اثر چارلز برنهایمر^۳ داستانی را روایت می‌کند که برای آن دسته از افرادی که تجربه کار در سازمان‌های تخصصی در سطح ملی را دارند، می‌تواند قرآنتی از تنازع میان باستانیان و انسان‌های مدرن را در تخیلشان داشته باشد:

در تابستان ۱۹۹۲... رئیس انجمن ادبیات تطبیقی آمریکایی (ای‌سی‌ال‌ای)^۴ از من خواست تا کمیته‌ای را تشکیل دهم و ریاست آن را بر عهده بگیرم تا مسئول تهیه گزارشی در مورد استانداردهای شرکت و ارائه سخنرانی در انجمن شود. آیین‌نامه ای‌سی‌ال‌ای تهیه چنین گزارشی را هر ده سال یکبار الزامی کرده بود. اولین گزارش در سال ۱۹۶۵ توسط کمیته‌ای ارائه شد که ریاست آن را استاد راهنمای رساله خودم، هری لیوین^۵ بر عهده داشت؛ دومین گزارش در سال ۱۹۷۵ توسط کمیته‌ای به ریاست تام گرین^۶ ارائه شده بود. گزارش سوم ده سال بعد از آن نوشته شد، اما... ریاست این کمیته از نتیجه نهایی آن رضایت نداشت و با حق و تویی که داشت، جلوی ارائه آن در انجمن را

---

1. Multiculturalism.

2. *Comparative Literature in the Age of Multiculturalism*.

3. Charles Bernheimer.

4. American Comparative Literature Association (ACLA).

5. Harry Levin.

6. Tom Greene.

گرفت ... دو گزارش نخست ... به طور مفصل و تأثیرگذار نقطه نظر ادبیات تطبیقی را تشریح کرده بودند که به نظر من دیگر قابل تعمیم به گرایش‌های این رشته نیستند... یک گروه از محققین برجسته از مراکز تحقیقاتی و مؤسسات مختلف ... درباره درخواست تعیین معیارها و استانداردها احساس خوبی نداشتند و تصمیم گرفتند که به جای دیکته کردن استلزامات، به ایده‌های ما درباره رسالت عقلانی این رشته اهمیت بیشتری بدهند (... این گزارش به گزارشی در باب وضعیت این رشته^۱ تغییر نام داد).^۲

این حکایت دگرگونی مطالعات ادبیات تطبیقی است. مطالعات اجتماعی تطبیقی^۳ که زیرمجموعه مطالعات منطقه‌ای^۴ قرار می‌گیرند، تحولات خودشان را داشته‌اند. این مسئله به خوبی در کتابچه‌ای به قلم تویی وُلکمن^۵ ارائه شده است. وُلکمن این کتابچه را زمانی که مسئول برنامه‌ریزی بنیاد فورد^۶ بود، نوشت، و من عنوان فصل اول این کتاب، «گذر از مرزها» را از او وام گرفته‌ام:

پیشرفت‌های اخیر برخی از فرضیه‌های مطالعات منطقه‌ای را به چالش کشیده است. به طور مثال، از زمانی که به جنبش‌های بین منطقه‌ای توجه بیشتری شده است، ایده تقسیم جهان به شکل «مناطق» قابل شناخت و خودمحمور (مستقل) مورد ابهام قرار گرفته است. تغییرات آماری و جمعیت‌شناسی^۷، دیاسپوراها^۸ (پراکندگی‌های مهاجران)، مهاجرت‌های نیروهای کار، جریان‌های سرمایه‌داری و رسانه‌ای جهانی، و فرآیندهای فرهنگ‌گستری و پیوندزنی^۹ فرهنگی خوانشی، ظریف‌تر و دقیق‌تر از هویت منطقه‌ای و ترکیب

1. Report on the State of the Discipline.

2. "Preface," in Charles Bernheimer, ed., *Comparative Literature in the Age of Multiculturalism* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1995), ix-x.

3. Comparative social studies.

4. Area Studies.

5. Toby Volkman.

6. Ford Foundation.

7. Demographic shifts.

8. Diasporas.

9. Hybridization.